

Ömsesidig samverkan mellan pedagogisk forskning och pedagogisk praktik

**Eva Alerby, Ulrika Bergmark, Göran Dahlén, Iris Rosengren Larsson,
Anna Vikström & Susanne Westman**

Vad innebär det i praktiken att skolans och förskolans verksamhet skall vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet? Det vi tycker är intressant att lyfta fram är på vilket sätt forskningen bedrivs, hur forskningsfrågorna kommer till och hur resultaten kommer den pedagogiska praktiken tillgodo.

I denna artikel diskuterar och problematiserar vi relationen mellan den pedagogiska forskningen och förskolans och skolans verksamhet. Diskussionerna exemplifieras från ett konkret forsknings- och samverkansprojekt, där forskning och praktik har gått hand i hand. Vidare ger en forskare, en doktorand, en lärarutbildare, en skolledare och en lärare sin personliga syn på samverkan mellan pedagogisk forskning och praktik.

I FÖRSLAGET TILL NY SKOLLAG står att läsa: "Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet" (SOU 2009/10:165). Denna tanke betonades även i de yrkesetiska riktlinjerna som de två fackförbunden för lärare, Lärarförbundet och Lärarnas Riksförbund, antog 2001 (Lärares yrkesetik, 2001). Ytterst handlar det om att lärare utvecklar ett förhållnings- och handlingsätt som syftar till att höja kvaliteten i den egna yrkesprofessionen och som därmed kan bidra till skolans utveckling (Myndigheten för skolutveckling, 2008).

Men vad betyder det då att utbildningen ska vila

på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet? Det kan i och för sig verka självklart, där ett tänkbart scenario är att den undervisning som sker och de kunskaper som förmedlas ute i våra förskolor och skolor verkligen tar avstamp i olika forskningsresultat, men även i den erfarenhet som lärarkåren besitter. Vad som då blir intressant att lyfta fram är på vilket sätt forskningen bedrivs, hur forskningsfrågorna kommer till och i slutändan hur resultaten kommer den pedagogiska praktiken tillgodo, men även hur den beprövade erfarenheten tas tillvara. I praktiken finns det än så länge allt för få exempel

på reell samverkan mellan forskning och praktik på den pedagogiska arenan. När möts forskaren och den pedagogiska praktiken i en ömsesidig samverkan? Vilken kunskap behövs för att utveckla den pedagogiska praktiken så att den kan möta den kommande generationens kunskapsbehov? På vilka sätt kan den pedagogiska forskningen och den pedagogiska praktiken mötas, med det yttersta målet att främja lärande?

Inom ramen för denna artikel kommer vi att diskutera och problematisera relationen mellan den pedagogiska forskningen och förskolans samt skolans verksamhet. Diskussionerna kommer att exemplifieras i ett konkret forsknings- och samverkansprojekt, där forskning och praktik har gått hand i hand. Vidare kommer personer med erfarenhet av forsknings- och samverkansprojekt – en forskare, en doktorand, en lärarutbildare, en skolledare och en lärare – att ge sin personliga syn på detta. Men låt oss först reflektera över hur kopplingen mellan pedagogisk forskning och pedagogisk praktik många gånger har tagit form.

De flesta lärare med några år i yrket har troligen erfarenheter av att tvingas genomföra förändringar som deras beprövade erfarenhet många gånger talat emot. Likaså vittnar många lärare om att de känt sig ifrågasatta på ett sätt som ofta har uppfattats som kritik av deras professionalism. Läraryrket är en profession som såväl gemene man som politiska makthavare har många åsikter om, åsikter som ofta och livligt diskuteras i såväl den allmänna som den politiska debatten. "Lärarna saknar kunskaper", "det är för lite ordning och reda i skolan", "skolan är flummig", "elever får inte tillräckliga kunskaper", "lärarutbildningen håller inte måttet", och så vidare, är uttalanden som ofta gör sig hörda. Men finns det till exempel någon enda lärare som förordar "flummighet" och som inte anser att elever ska tillägna sig kunskaper? Andra frågor

som i anslutning till detta infinner sig är till exempel vilken kunskap lärare behöver och hur lärarens arbete ska styras?

Skolans styrning – lärarnas verklighet

Skolans styrdokument är, precis som namnet antyder, tänkta att styra skolans arbete och leda elever och lärare mot uppställda mål. Vikten av tydliga styrdokument, som revideras i takt med tiden ifrågasätter vi inte, men vi ställer oss frågande till i vilken utsträckning styrdokument med automatik leder till att svenska barn lär sig vad som avses? I vilken utsträckning är det möjligt att styra lärares arbete med aldrig så exakt formulerade kursplaner eller utförliga anvisningar? Styrdokumentet ställer höga krav på de verksamma förskollärarna och lärarna. För att dessa krav inte ska bli orimligt höga blir kompetensutveckling, i form av till exempel fortbildnings- och utvecklingsprojekt där målet är att omsätta styrdokumentens intentioner i praktiken, betydelsefulla (Vikström, 2005).

Makthavarnas förhoppningar att kunna styra skola och förskola (och därmed samhällsutvecklingen) genom förändringar av skolans och förskolans styrdokument, men även av lärarutbildningen, verkar inte avta. Lärare förväntas utföra nya uppgifter och anamma nya pedagogiska grepp vilka stundom saknar förankring i såväl forskning som beprövad erfarenhet. Inom skola och förskola har närheten till forskningen inte varit särskilt stark och det har inte heller varit en naturlig karriärväg för verksamma pedagoger att bli forskare. Vi kanske till och med skulle kunna säga att forskningen inom förskole- och skolfältet inte har upplevts tillräckligt angelägen eller relevant för de yrkesverksamma pedagogerna. I forskningen har lärarna många gånger gjorts till forskningsobjekt eller mottagare, istället för att forskarna har sett dem som samarbetspartners.

Att lärarutbildningen tidigare inte var direkt kopplad till forskning har även det bidragit till ett avstånd mellan forskning och läraryrket. Ingrid Carlgren (2009) visar att det under 1930- och 40-talen initierades flera forskningsprojekt där lärarna var aktiva i forskningen, exempelvis genom att formulera hypoteser, men att forskningen sedermera kom att fokusera utbildningsplanering och övergripande frågor, varpå samarbetet i stort sett upphörde. Carlgren menar att denna utveckling berodde på att det växte fram en föreställning om att lärarna inom givna ramar skulle omsätta forskningens resultat. Finns det då vägar som leder mot en mer levande forskningsanknytning i den pedagogiska praktiken?

Kommundoktorand – en möjlig väg till samverkan

Ett sätt att komma bort från detta mer passiviserade förhållningssätt, vad gäller kopplingen mellan forskning och praktik, är att utveckla ett samspel mellan yrkesfält och forskning med utgångspunkt i de erfarenheter och frågeställningar som florerar på den pedagogiska praktikens arenor. Här skymtar ett ändrat förhållningssätt – från att forska *om* till att forska *med* – och många tecken tyder på att skolan och lärarna nu börjat återvinna förlorad mark genom utvecklingen av den praktikinära forskningen.

Skolverket fick 2008 i uppdrag att sammanställa och sprida kunskap om resultat som framkommit vad gäller skolforskning, i syfte att öka kunskapen om forskning hos såväl skolledare som pedagoger. Regeringen tillsatte även en särskild utredare som bland annat konstaterade att det i skolan:

... rent allmänt finns ett behov av forskningsresultat, men att de borde vara mer konkreta och lättillgängliga. Önskemål framförs om praktikinära forskning och klassrumsforsk-

ning men även om översikter. När det gäller spridningen av forskningsresultat förordas att forskningsspridningen i framtiden bör bygga på dagens goda erfarenheter samt att det behövs en mer samlad funktion för forskningsspridning. Mötet – dialogen där forskning kan diskuteras och bearbetas – antas öka användningen av forskningsresultat (SOU 2009:94).

Anslagen till forskning inom den pedagogiska praktiken är i dagsläget i det närmaste obefintliga, mindre än en promille av kostnaderna för hela utbildningsväsendet, och avståndet mellan den pedagogiska praktiken och pedagogiska forskningen är ofta stort (Läraryrket, 2010). Därför behövs forsknings- och utvecklingsprocesser som kan bli en bro mellan den pedagogiska forskningen och den pedagogiska praktiken, och som ger lärarna verktyg och kompetens att själva, utifrån ett vetenskapligt perspektiv, forska i sin egen praktik.

Ett sätt att skapa dessa processer är att kommuner och högskolor samverkar kring forskningsprojekt där en möjlig länk mellan akademien och den pedagogiska praktiken kan vara en kommundoktorand. För kommunen innebär en kommundoktorand att det bedrivs forskning inom ett område där kommunen bedömt att det är angeläget att öka sin kunskap. En kartläggning av intresse och omfattning vad gäller kommundoktorander, som har gjorts på initiativ av Läraryrket och Sveriges kommuner och landsting, visar ett ökat intresse hos såväl kommuner som högskolor och universitet vad gäller samverkan kring detta (Läraryrket och Sveriges Kommuner och Landsting, 2010). En kommundoktorand kan i sin tur bidra till utveckling av verksamheten och att broar mellan pedagogisk forskning och pedagogisk praktik byggs, vilket Susanne Westman, doktorand vid Luleå tekniska universitet uttrycker på följande sätt:

I mitt arbete som forskollärare har mötet mellan teori och praktik alltid legat mig varmt om hjärtat och varit själva drivkraften i min yrkesutövning tillsammans med kollegor. För att fördjupa mina kunskaper har jag efter arton år som forskollärare och några år som lärarutbildare blivit doktorand kopplad till forskarskolan *Lärande i praxis* vid Luleå tekniska universitet. I rollen som doktorand har jag haft friheten att, utifrån min erfarenhet av teori och praktik, dra upp riktlinjerna för ett forskningsprojekt som grund för mitt avhandlingsarbete. Detta har medfört en naturlig riktning mot praxisnära forskning och mötet mellan teori och praktik i förskolan. Min förhoppning är att verksamhetens egna angelägna frågor ska synliggöras och avspeglas i den kunskap som byggs.

Möten mellan den pedagogiska forskningen och den pedagogiska praktiken

Ytterligare sätt att främja utvecklingen mot en forskande praktik och en praktknära forskning är via fortbildning av lärarkåren på olika nivåer. Detta kan exempelvis ske genom att forskare och företrädare för den pedagogiska praktiken, och då framför allt lärare men även barn och unga, tillsammans ställer frågor och även söker efter svar. Denna ansats i forskningen förordas till exempel av Tom Tiller (1999) i det han kallar forskande partnerskap. Exempel på forskning, i form av olika kompetens- och skolutvecklingsprojekt, som har skett i nära samarbete med lärare och elever har bedrivits av Anna Vikström, forskare och lärarutbildare vid Luleå tekniska universitet (se t.ex. Vikström, 2005).

Samarbetet har bland annat gett tillgång till lärares beprövade erfarenheter, vilka i sig ofta är empiriskt välgrundade, och lärarna har getts redskap för

att bättre förstå och utveckla sin praktik. Kunskapen har dessutom handlat om det som är direkt relevant och omedelbart användbart för lärarna i deras yrkesutövning – att åstadkomma lärande. Positiva erfarenheter har gjorts i gränslandet mellan forskning och utvecklingsarbete vad gäller det naturvetenskapliga fältet. Det har visat sig att lärare som via fortbildning får hjälp att tillägna sig ett antal grundläggande och generella begrepp inom området ökar tilltron inte bara till sin egen förmåga att undervisa, utan även sin tilltro till vad som är möjligt för barn att lära sig. Anna Vikström beskriver nedan några av sina erfarenheter:

Som lärarutbildare i naturvetenskap möts jag ofta av förväntningar från studenterna i stil med: "Vi vill lära oss sånt som vi kan lära barnen sedan", åtföljt av önskemål om lämpliga arbetsmetoder och övningar i form av experiment och annat. Skulle kanske forskning kunna bidra med kunskaper om vilka metoder som är mest effektiva och ger bäst resultat i form av barnens naturvetenskapliga kunskaper? För om det nu vore så att lärares arbete, och därmed elevers lärande, kan styras genom att i kursplaner så exakt som möjligt ange vad eleverna förväntas lära sig, borde vi då inte också kunna beskriva *hur* detta ska gå till? Det vill säga, beskriva hur läraren ska utföra sitt arbete i klassrummet på effektivast möjliga sätt. I mina ögon bygger våra makthavares tilltro till vilken faktisk inverkan kursplaner får i klassrummen, på en ganska naiv bild av ett orsak-verkan-samband för relationerna mellan styrmedel, undervisning och lärande.

Erfarenheter från samarbetsprojekt tyder på att lärare, via samverkan med en forskare, får tillgång till analytiska verktyg (Vikström, 2005). Med hjälp av dessa analytiska verktyg kan de sedan kollektivt

och på djupet studera och diskutera elevers lärande och genom detta även få möjlighet att upptäcka för-givet-taganden. Därmed kan fokus förändras – från fokus på aktiviteter och görande till fokus på läran-dets objekt och hur eleverna förstår detta. Lärare som på detta sätt förändrat sitt fokus tycks utveckla en analytisk kompetens. I förlängningen kan detta innebära att de får bättre förutsättningar att lära och utvecklas i sin egen praktik, något som givetvis även gynnar elevernas lärande. Yrkesrelevant forskning i skolan, där lärarna aktivt deltar i produktio-nen av ny kunskap, kan göra skolan bättre. Ett ex-empel på denna typ av forskning är *learning studies*.

Ference Marton (2009) menar att lärare som deltar i *learning studies* ges möjlighet att aktivt med-verka i yrkesrelevant forskning, och därmed själva bidra till att bygga upp yrkets kunskapsbas. Ut-gångspunkten i Martons resonemang tas i läran-dets objekt, det vill säga de förmågor som eleverna förväntas utveckla. En lärare är en person som ska kunna skapa goda förutsättningar för att en person lär sig något. Läraren måste därmed kunna foku-sera både denne *någon*, det vill säga eleven, och detta *något*, det vill säga lärandets innehåll, och även göra detta samtidigt. Läraren måste ha målet för lärandet i sikte, men också hela tiden vara med-veten om var eleven befinner sig i relation till detta mål. Den relationen förändras när lärande pågår och lärare siktar därför alltid mot ett rörligt mål.

Förutom det självklara och grundläggande fak-tum att läraren själv måste förstå lärandeobjektet på det sätt eleverna med hjälp av undervisningen förväntas förstå det, ställs stora krav på lärarens analytiska kompetens. Det räcker inte med att kurs-planer föreskriver undervisningens innehåll och mål, lärare måste ges tid och möjlighet att tillsam-mans med andra diskutera vad som skiljer ett sätt att förstå något från ett annat sätt att förstå samma sak. Det vill säga, att på djupet diskutera vad det

innebär att förstå och kunna något. Genom att er-bjuda lärare möjligheten att studera sig själva och varandra i undervisningssituationer kan lärare få syn på det som är möjligt att lära i en viss situation, vad som är särskilt betydelsefullt för en viss elev-grupp och för ett visst lärandeobjekt. Här kan en forskare vara en värdefull samarbetspartner som kan bidra med teoretiska och analytiska verktyg som hjälper lärare att upptäcka för-givet-taganden och få syn på det som är kritiskt, allt för att åstad-komma det lärande som eftersträvas. I detta samar-bete kan ny kunskap vinnas, kunskap som lika mycket frambringats av lärarna själva som av forsk-aren i en ömsesidig samverkan.

Exempel på praktiktäna forskning – Skolutvecklingsprocessen Värdefullt

Den typ av forskning som sker i en nära och reell samverkan mellan den pedagogiska praktiken och den pedagogiska forskningen benämns ofta som praktiktäna forskning. Inom det utbildningsveten-skapliga området har praktiktäna forskning ut-vecklats till forskning som många gånger bygger på deltagande och nära samarbete (Alexandersson, 2006). Ett konkret exempel på praktiktäna forsk-ning är skolutvecklingsprocessen *Värdefullt* som genomförts i ett av Piteå kommuns skolområden (Bergmark, 2009). Denna process är även ett exem-pel på hur samverkan mellan den pedagogiska praktiken och den pedagogiska forskningen kan göra skolans verksamhet bättre.

År 2003 genomförde Skolverket en inspektion av Piteå kommuns skolor (Skolverket, 2004). Resul-taten från inspektionen visade bland annat att ar-bete kring värdegrundsfrågor och etik borde stär-kas i en av kommunens skolor. Detta blev starten för skolutvecklingsprocessen *Värdefullt*. Samtidigt påbörjade en av skolans lärare, Ulrika Bergmark, sina forskarstudier som doktorand vid Luleå tek-

niska universitet. Studierna finansierades delvis av den aktuella skolan, medan den huvudsakliga finansieringen kom från universitetet. Forskningsområdet var etikfrågor kopplade till lärande och forskningen genomfördes inom ramen för den pedagogiska verksamheten på den aktuella skolan och i nära samverkan med skolans lärare. Ulrika Bergmark beskriver i det följande sin syn på den samverkan hon var en del i:

Jag har haft en fot i skolan och den andra i universitetet. Detta arrangemang innebar möjligheter för att skapa en bro mellan universitet och skolpraktik. Genom både formella och informella möten i skolan har jag och lärare, elever och skolledare skapat relationer till varandra. Jag tror att relationerna mellan mig och deltagarna i mina studier påverkat deras vilja att dela med sig av sina erfarenheter av skolpraktiken. Lärare och elever har varit villiga att vara med i min forskning, men jag har också varit med om att vissa har tackat nej till inbjudan. För mig visar det att det har funnits en förtroendefull relation mellan oss: de har känt frihet att säga ja eller nej till min inbjudan om att vara med i forskningen. De som har tackat ja har gjort det för att de verkligen vill vara med.

Jag har också under forskningens gång upplevt att jag aktivt har kunnat bidra till skolutveckling, både i min roll som forskare och som processledare. Det har varit viktigt för mig att möta de människor jag träffade i skolan med respekt, ödmjukhet och öppenhet så att de båda processerna skolutveckling och forskning är ett gemensamt arbete och innebär ömsesidigt lärande.

Samverkan bidrog för skolans del bland annat till fördjupade reflektioner över den pedagogiska verk-

samheten, vilket i sin tur resulterade i konkreta förändringar. Här bidrog just närheten till doktoranden till att de forskningsresultat som framkom influerade skolutvecklingen under hela processens gång.

Inom ramen för projektet Värdefullt har lärare, just på grund av den nära kopplingen till forskningen, fått möjligheter till fördjupad reflektion över sin egen praktik, och fått redskap för att utveckla densamma. En av de deltagande lärarna, Iris Rosengren Larsson, har följande erfarenheter att delge:

Under dessa fyra år så har det hela tiden varit en utmaning! Jag har fått lära mig att jag kan så mycket mer än jag tror och att om jag vågar anta utmaningen så kommer jag att växa som pedagog! Utmaningarna har varit många, till exempel att reflektera i loggbok och blogg, analysera artiklar, bli skuggad, omsätta teori i praktik och att genomföra aktionsforskning i sin egen verksamhet. Dessa utmaningar har lett till att min yrkesmedvetenhet har ökat betydligt, men även genom den litteratur vi läst och framför allt de diskussioner vi haft kring den. Jag kan sätta ord på min pedagogiska vardag på ett helt annat sätt än innan – jag känner mig mycket proffsigare idag eftersom jag delvis erövat ett ”nytt” språk. Allt detta leder till att min yrkesstolthet också ökat. Jag ser det som en stor förmån att samarbeta med en forskare eftersom jag tror att skolutvecklingen blir mer aktiv och levande i detta samarbete.

För att praktik och forskning ska berika varandra är det viktigt att forskningen närmar sig den pedagogiska praktiken och vice versa. Detta förhållnings-sätt innebär att forskaren blir mer skicklig i att beskriva och förstå den undersökta praktiken, men även att forskningsresultat kan spridas inom skolan på ett effektivt och genomgripande sätt, vilket

enligt Skolverket (1995) annars verkar vara en evig ”hur-fråga” inom svenskt skolväsende. *Hur* ska forskning kunna göra avtryck i förskolans och skolans dagliga verksamhet, det vill säga komma den pedagogiska praktiken till godo?

Den nära samverkan mellan, i detta exempel, doktorandens forskningsarbete och skolledning samt lärare resulterade även i en önskan, från skolområdets sida, om ytterligare fördjupade kunskaper vad gällde etiska frågor kopplade till lärande. Som ett resultat av detta utvecklades därför olika alternativ av såväl fortbildningskurser för samtliga pedagoger inom skolområdet som poänggivande universitetskurser. Målet med kurserna har bland annat varit att ge lärare verktyg för att på ett vetenskapligt sätt utveckla och forska i sin egen praktik.

Skolutvecklingsprocessen Värdefullt är ett exempel där forskning och praktik går hand i hand. Vad gäller den forskning som doktoranden har bedrivit inom ramen för sin forskarutbildning har den resulterat i ett antal vetenskapliga artiklar publicerade i internationella tidskrifter samt en doktorsavhandling (Bergmark, 2007; Bergmark, Ghaye & Alerby, 2007; Bergmark & Alerby, 2008; Bergmark, 2008; Bergmark, 2009).

När det gäller de resultat som framkommit via själva skolutvecklingsprocessen menar skolledningen att det finns ett värde i att lyfta fram de konkreta förändringar som skett i verksamheten under processens gång. Skolan kan genom mätningar konstatera att trivseln bland eleverna har ökat och att den nu ligger över snittet i kommunens skolor, samt att klottret och förstörelsen på skolan har minskat till ett minimum (Personligt, 2008; Skolbarometern, 2008). Vad gäller elevernas kunskapsresultat har det skett en snitthöjning av betygen på ca 15 poäng sedan projektets början. Vidare kan det konstateras att för första gången i skolans historia var alla elever som gick ut år nio våren

2008 behöriga att söka ett nationellt program på gymnasieskolan (Siris, 2010). Även om det inte går att vetenskapligt belägga att dessa förändringar beror på utvecklingsprocessen Värdefullt är det svårt att bortse från dess positiva inverkan på skolans kvalitet, enligt de skolledare och lärare som deltagit i processen. Från ett skolledarperspektiv ger Göran Dahlén uttryck för sina erfarenheter:

Ur mitt perspektiv som skolledare så anser jag att skolnära forskning kan ha en positiv inverkan på elevernas studieresultat och på de förbättringsarbeten som sker i skolan. Vi bör stimulera och stödja fler lärare att disputerar för att på det sättet öka den vetenskapliga kompetensen i skolan. Vi bör också finna enklare former för lärare att skaffa sig kunskap och redskap för att kontinuerligt och på ett vetenskapligt och systematiskt sätt förbättra sin egen verksamhet och undervisning. Slutligen så anser jag att vi bör arbeta för flera mötesplatser för forskare och praktiker i skolan, både mänskligt och digitalt. För i mötet mellan människor tänks nya tankar och föds ny kunskap.

Skolutvecklingsprocessen Värdefullt är ett gott exempel på vad som kan hända när forskning och praktik går hand i hand. De processer som startar när forskning bedrivs i reell samverkan mellan akademien och den pedagogiska praktiken har i det exempel som beskrivits ovan bidragit till såväl viktiga forskningsresultat som utveckling av den pedagogiska praktiken. Vidare har både forskare och praktiker utvecklat nya kunskaper och även breddat och fördjupat det egna lärandet, vilket ytterst gagnar alla de barn och unga som finns inom utbildningsväsendet.

En utmaning som kan uppstå i samband med praktikinära forskning är hur forskare ska förhålla

sig till forskningsetiska regler som bland annat talar om informerat samtycke och att de resultat som emanerar från de deltagande personerna behandlas så att obehöriga inte kan känna igen dem eller ta del av enskilda personers svar eller uttalande. Även om alla som deltar i forskningsprocessen har godkänt sin medverkan, genomförs kanske forskningen inom ett skolområde eller kanske till och med i en specifik förskola eller skola. Forskningen och utvecklingsprocessen är troligen även känd för lärare, elever samt föräldrar, och säkerligen även för andra personer i skolområdet och dess närhet. Det blir därmed svårt att lova de medverkande personerna att de inte kommer att kunna identifieras eller att det blir känt var forskningen är gjord. Därför är det av yttersta vikt att samtala med de deltagande lärarna om att de eventuellt kan bli igenkända av andra och huruvida de accepterar det. Något som dock är speciellt viktigt är att skydda de enskilda eleverna från att bli igenkända.

En annan aspekt av svårigheter med att enskilda personer inte ska kunna bli igenkända är att det inom praktikinära forskning ofta finns ett intresse av att utveckla praktiken. Om lärare och elever gör något intressant utvecklingsarbete, som ingår i forskningen, kan det finnas ett intresse från deras sida att dela dessa goda erfarenheter med kollegor eller andra intressenter. En konsekvens av att vilja dela med sig av erfarenheter blir då att personerna avslöjar vilka de är, om de exempelvis medverkar i konferenser, fortbildningsdagar eller workshops. Det är därför viktigt att genom hela forsknings- och utvecklingsprocessen föra samtal med deltagarna om begränsningar och möjligheter med att inte bli identifierade kontra öppenhet.

Avslutande reflektioner

De forskningsfrågor som växer fram i samverkan mellan den pedagogiska forskningen och den pe-

dagogiska praktiken angår såväl barnen och lärarna som forskarna. I mötet mellan forskningspraktiken och den pedagogiska praktiken ger de två kulturerna tillgång till varandras kunskaper, frågor och verksamheter. I förlängningen behöver vi kanske inte betrakta dessa två världar som dikotomier, utan istället som varandras förutsättningar. Forskare får tillgång till barnens och lärarnas erfarenheter och lärarna, och i förlängningen även barnen, får tillgång till forskarnas erfarenheter, och resultat av vikt för båda världarna kan komma fram. Vi kan genom att pendla mellan närhet och distans inom de båda världarna upptäcka och ifrågasätta det vi tar för givet och ställa oss frågan vad det är som egentligen händer i det som till synes tycks hända. Här är tid och förutsättningar för reflektion av största betydelse för såväl den pedagogiska praktiken som forskningens praktik och mötet dem emellan (van Manen, 1990).

Mötet mellan forskningens och praktikens världar erbjuder på detta vis möjligheter och utmaningar och kräver ett klimat som inbjuder till deltagande; ett klimat som är tillåtande och stödjande, där gemensam reflektion och en levande dialog får växa och där möjligheten att uttrycka sig på olika sätt får finnas (Ghaye & Ghaye, 1998). Detta kan i sig vara en utmaning och kräver respekt för, och ansvarstagande från, varje enskild person som deltar likväl som en särskild medvetenhet från forskaren under forskningsprocessens alla faser. I vilka delar av forskningsprocessen involveras deltagarna? Hur skriver forskaren om den kunskap som vuxit fram och de erfarenheter som framkommit på ett respektfullt, tillförlitligt och trovärdigt sätt? Ömsesidig samverkan där den pedagogiska forskningen och den pedagogiska praktiken går hand i hand ställer krav på reflektion, medvetenhet och transparens.

Att stå med båda fötterna i föränderligheten

inom såväl forskning som praktik ser vi som en stor förmån, men tillika utmaning. Vi ser att olika pedagogiska verksamheter och kulturer, inom både den pedagogiska praktiken och den pedagogiska forskningen, ömsesidigt kan berika varandra – allt för att främja lärandet hos den kommande generationen.

Referenser

- Alexandersson, M. (2006). Praxisnära forskning och läraryrkets vetenskapliga bas. I B. Sandin & R. Säljö (Red.), *Utbildningsvetenskap – ett kunskapsområde under formering* (s. 355–376). Stockholm: Carlsson Bokförlag.
- Bergmark, U. (2007). Ethical learning through meetings with Others. *The International Journal of Learning*, 14 (5), s. 105–112.
- Bergmark, U. Ghaye, T. & Alerby, E. (2007). Reflective and appreciative actions that support the building of ethical places and spaces. *Reflective Practice*, 8 (4), s. 447–466.
- Bergmark, U. & Alerby, E. (2008) Developing an ethical school through appreciating practice? Students' lived experience of ethical situations in school. *Ethics and Education*, 3(1), s. 39–53.
- Bergmark, U. (2008). 'I want people to believe me, listen when I say something and remember me'. How students wish to be treated. *Pastoral Care in Education*, 26(4), s. 267–279.
- Bergmark, U. (2009). *Building an Ethical Learning Community in Schools*. Doktorsavhandling. Luleå: Luleå tekniska universitet.
- Carlgren, I. (2009). Lärarna i kunskapssamhället – flexibla kunskapsarbetare eller professionella yrkesutövare? I S. Eklund (red.). *Forskning om undervisning och lärande; Den forskande läraren – med ansvar för yrkets kunskapsbildning*, 2009 (2), s. 9–24. Stockholm: Stiftelsen SAF i samarbete med Lärarförbundet.
- Ghaye, A. & Ghaye, K. (1998). *Teaching and learning through critical reflective practice*. London: David Fulton.
- Lärarförbundet och Sveriges Kommuner och Landsting (2010). *Forskning om, i eller med och inifrån skolan? Kartläggning över samverkan i form av kommundoktorandtjänster inom pedagogisk verksamhet*. Rapportens författare: Ulrika Bergmark. Stockholm: Lärarförbundet och Sveriges Kommuner och Landsting.
- Lärarförbundet och Lärarnas Riksförbund (2001). *Lärares yrkesetik*. Stockholm: Lärarförbundet och Lärarnas Riksförbund.
- Marton, F. (2009). Lärarkompetensens osynliga grund. I S. Eklund (red.). *Forskning om undervisning och lärande; Den forskande läraren – med ansvar för yrkets kunskapsbildning*. 2009 (2), s. 57–64. Stockholm: Stiftelsen SAF i samarbete med Lärarförbundet.
- Myndigheten för skolutveckling (2008). *Att lyfta den pedagogiska praktiken*. Stockholm: Liber.
- Personligt (2008). <http://www.pitea.se/sv/Kommun-och-Politik/Resultat-och-kvalitet/Medborgarundersokningar/Skolbarometern-2008/>, 2010-05-21
- Siris (2010). <http://siris.skolverket.se>, 2010-05-19.
- Skolbarometern (2008). <http://www.pitea.se/sv/Kommun-och-Politik/Resultat-och-kvalitet/Medborgarundersokningar/Skolbarometern-2008/>, 2010-05-21
- Skolverket (1995). *Nyttjande av forskning genom lokala nätverk – Skolan och forskarna – öst är öst och väst är väst?* Slutrapport 1995-09-30. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket (2004). *Utbildningsinspektion. Inspektionsrapport från Skolverket*. 2004:43. Stockholm: Skolverket.
- SOU 2009: 94. *Att nå ut och ända fram*.

- Stockholm: Utbildningsdepartementet.
SOU 2009/10:165. *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Tiller, T. (1999). *Aktionslärande. Forskande partnerskap i skolan*. Stockholm: Runa förlag.
- van Manen, M. (1990). *Researching lived experience. Human science for an action sensitive pedagogy*. New York: State University Press.
- Vikström, A. (2005). *Ett frö för lärande: en variationsteoretisk studie av undervisning och lärande i grundskolans biologi*. Doktorsavhandling. Luleå: Luleå tekniska universitet.